

Rahvusoper Estonia orkester 110: aastad õpetavad dirigente lustima

24.02.2017

Joonas Hellerma. kultuur.err.ee

Eesti Vabariigi 99. aastapäeva paiku tähistavad Rahvusoper Estonia orkester ja koor juba 110. sünnipäeva. Muusikasaade "MI" käis juubilarre õnnitlemas ning näitas ETV-s eile õhtul hetki äsja Estonia lavale jõudnud Mozarti koomilisest ooperist "Figaro pulm" ja ERSO kontserdist, mida dirigeeris rahvusoperi endine peadirigent Arvo Volmer.

Ooperiorkestri käekäigu ja dirigenditöö teemadel intervjueris Arvo Volmerit (peadirigent aastail 2004-2012) ja Vello Pähna (peadirigent alates 2012) "MI" toimetaja ja saatejuht Joonas Hellerma. ERR kultuuriportaal pakub õhtul saatesse jõudvat intervjuud täismahus.

Joonas Hellerma: Arvo Volmer, teie olite Rahvusoper Estonia loomingujuht ja peadirigent aastail 2004-2012 ja andsite siis orkestri juhtimise Vello Pähnale üle. Mis seisus see orkester Pähnale sai?

Arvo Volmer: Mina kindlasti ei andnud teda üle, pigem andis Eesti rahvas Vellole üle ooperiteatri juhtimise pärast minu perioodi lõppemist. Orkester on üks olulisemaid ooperimaja funktsioneerimise nurgakive. Orkester on kaasas kõikides muusikateatri etendustes, olgu siis ooper, muusikal, operett või ballett, ja kahtlemata tuleb ooperiorkestril aeg-ajalt ka lavaaugust välja tulla ja ennast rahvale näidata. Ma ei oskagi öelda, mis seisus see orkester on. Vellol on praegu palju parem pilt sellest.

Vello Pähn: Ma olen veel orkestrile liiga lähedal, et anda mingeid hinnanguid. Ma usun, et see selgub kunagi hiljem, kui mul jälle omakorda tuleb orkester kellelegi üle anda. Siis kui me rõõmsalt itsitame kuskil - siis võib meie käest küsida, et no kuidas oli.

Seniks ideaal läheb meil kogu aeg eest ära ja me võime teineteist kiita, aga tegu on mitte lihtsalt orkestri kui üksusega, vaid inimestega: inimesed muutuvad ajas, inimesed õpivad, inimesed unustavad, nii et eks see on selline pidev protsess, mis käib oma ringe.

Kuna me oleme Arvoga koos õppinud ja ka sama põlvkonna inimesed, on meie kogemused sarnased ja meie mõtteviisides palju ühist. Selles mõttes meil on väga lihtne teineteisest aru saada, teineteist täiendada. Mul on hea meel, et Arvo käib majas juhatamas endiselt ja ma võiksin

samamoodi küsida, et no kuidas siis on. Meil on hea kontakt ja võime alati teineteisele vahendada muljeid ja teineteist aidata. Ma usun, et see antud hetkel tuleb meie orkestrile ja koorile kasuks. Arvo Volmer: Mulle näib, et meie ooperiorkestrit on alati iseloomustanud oskus kiiresti ja paindlikult reageerida ja etenduse käigus tekkivaid situatsioone kasutada oma heaks ära muusika loomisel. Mul on hea meel, et kuigi aeg on muutunud ja töö on palju tõsisemaks läinud, oskus paindlik olla ei ole kuhugi kadunud. See on kindlasti selle ooperiorkestri üks suuremaid eeliseid. Olen juhatanud oopereid ka mujal ja siis on mõned muud kvaliteedid head, aga oskus reageerida, käe järgi toimida ja olukordades hästi käituda on just Estonia ooperiorkestri üks tugev eelis.

Kuidas see dirigentide omavaheline kommunikatsioon välja näeb: kui mõelda veel korra sellele üleminekule, kas teil oli omavahel siiski ka tõsine vestlus, mis seis on, mida tahtsin teha, aga ei saanud jne? Või avastasite tegeliku seisu alles orkestri ette minnes?

Arvo Volmer: Meil oli jutuajamisi teemal, mida saab teha teatrimajas ja mida ei ole võimalik eriti hästi teha, mis on takistused, aga siin polnud midagi pistmist orkestriga spetsiifiliselt. Organisatoorseid küsimusi arutasime küll. Ja oli juttu, et mis tundub võimalik ja kus piirid on, aga see ei puudutanud orkestri spetsiifikat.

Vello Pähn: Jah, siin on ju tegelikult nii, et me võime sellest vestelda ju omavahel, aga tegelikult iga proov on uus, iga situatsioon on uus, iga päev on uus, uued muusikud mängivad kokku. Iga päev on muutujad, kas on koor, ei ole koori, erinevad solistid. Need muutujad eristavadki sümfooniaorkestrit teatriorkestrist. Üks oluline komponent on see, et muutujaid on nii etenduse kui proovi ajal lihtsalt tohutult palju ja see eeldab paindlikkust kõigilt inimestelt ja moodustab nii-öelda omaette maailma.

Hästi, aga kui nüüd mõelda teie pika kogemuse peale, võiks ju mõelda, et parim dirigendi aeg on nüüd just teile mõlemale avanemas. Üks pikk teekond on juba läbi käidud, palju maaki on läbi sõelutud. Miks dirigendil on üldse vaja nii pikka küpsemise aega, kas see finaali häälestub tõesti alles küpses, väärikas eas?

Vello Pähn: Mulle tundub, et ma lähen järjest nooremaks. Horisont läheb järjest kaugemale, eest ära. Aga eks me võitleme ju ka oma kogemuse eest ja vastu. Ma ei oska öelda, millal see küpsus peaks tulema, sest kui räägime teosele lähenemisest, siis ju aastate kaupa süvenedes – nagu sama raamatut uuesti üle lugedes – oleme ise teised inimesed, loeme teisi asju, kuigi sõnad on samad. Aga kas see nüüd alati küpsusele viitab, ma ei oska öelda.

Kindlasti me jõuame teistele mõtetele ka lähemale, aga teisest küljest kui me kaotame endast ära selle lapseks olemise rõõmu, mis ka muusikas ju eksisteerib, ning muutume väga kogenuks ja

väga kõiketeadvaks juba, siis me samal ajal kaotame midagi. Nii et ma usun, et siin see küpsus on kahe otsaga asi.

Arvo Volmer: Mina just tajun, et muusika läheb järjest huvitavamaks ja naljakamaks ja see valmistab palju rohkem lusti. Me olime mõlemad jube noored ausalt öeldes, kui orkestri ette saime, ja meil on jubedalt vedanud, et tööstaaž on naljakalt suur, aga tegelikult saime vara alustada. Kuskil 20ndate alguses teatris etendust juhatada on väga suur edu. Kui noor inimene läheb alguses pulti, teab ta, et ei tohi eksida, peab tegema õigesti ja kõik need asjad on nii painavad, et peaaegu ei julgegi lustida. Aga siis kui juba 20 korda on üht ja sama teost juhatatud erinevates kontekstides, erineval tasemel orkestritega, siis tekib ka mingisugune vabadus ja rõõm.

Kuidas te iseennast motiveerite? Mis on see, mis teid muusika juures kogu aeg innustab või vaimustab?

Vello Pähn: Muusika ise, muud ei ole.

Arvo Volmer: Vahel, kui on väga palju tööd, on õudselt vastik seda nooti lahti teha. Võtad noodi lahti ja vaatad – väk! – ja paned ruttu kinni tagasi.

Vello Pähn: Tuleb ette jah, aga motivatsioon tuleb lihtsalt leida. Eks me oleme ka inimesed ja eksime nii töös kui ettevalmistuses. See tunne, et ei ole piisavalt ette valmistunud, ei kao kunagi. Tihtipeale alles pärast kontserti või juba kümnendat etendust tuleb, et vot nüüd ma alles saan aru. Läheb 20 aastat mööda, teed uuesti sama asja, sama olukord kordub. See ei ole sugugi eputamine, et nüüd me oleme saanud targemaks ja sügavamaks – ei, see lihtsalt on paratamatu protsess.

Arvo Volmer: Eks see olek ju kujuneb. Kõige olulisem minu jaoks on teha oma tööd võimalikult hästi ja ma püüan tõesti kanda edasi olulisi väärtusi, mida oleme saanud oma õpetajalt. Mu sügav veendumus on see, et muusikal on võime anda inimestele selliseid impulsse, mida ükski teine kunst ei suuda. Olgu näiteks ka ajaloost see, et kõige pimedamatel hetkedel või sõjaajal on kirjutatud kõige geniaalsemad teosed, mis tingimata ei kujuta sõjamõllu, vaid võivad olla väga helged. Näiteks Tubina neljas sümfoonia on kirjutatud teise ilmasõja kõige süngematel hetkedel 1944. aastal, kui oli juba näha, kuhu asjad suunduvad ja et katastroof on möödapääsmatu. Just siis kirjutas tema oma kõige helgema sümfoonia.

Rahvusooper Estonia orkestri esimene avalik kontsert toimus 5. märtsil 1907. Orkestri peadirigendi ja loomingulise juhi ametis on lisaks Vello Pähnale ja Arvo Volmerile olnud Jüri Alperden, Paul Mägi, Eri Klas, Neeme Järvi, Kirill Raudsepp, Priit Nigula, Verner Nerep, Raimund Kull ja Adalbert Wirkhaus.